

Kapitola XXV.

Máme-li podat krátký popis Sueonie neboli Švédska, tedy na západě má Góty a město Skaru, na severu Vermilany se Skritefingy, jejichž hlavním městem je Halsingland; na jihu se táhne pobřeží Baltského moře, o němž jsme už hovořili. Tam leží velké město Sigtuna.⁵² Na východě se Švédsko dotýká Rípejských hor, kde je nesmírná pustina a velmi hluboké sněhy, kam brání přístupu tlupy lidských oblud. Žijí tam Amazonky, Kynocefalové a Kyklopové, kteří mají jen jedno oko na čele, a také ti, jež Solinus nazývá Himantopody, skákající na jedné noze, nebo ti, kteří si pochutnávají na lidském mase. Jsou proto vyháněni, a stejně tak i právem zamlčovani. Často zmiňovaný dánský král mi vyprávěl, že jistý lid má ve zvyku scházet z kopců do nížin. Jsou malé postavy, ale jen stěží se s nimi Švédové mohou měřit v síle a hbitosti. „Odkud přicházejí, není známo. Objeví se nečekaně,“ říkal, „někdy jednou do roka anebo až po třech letech. Pokud se jim neklade odpor všemi silami, zpusťší celou zemi a odtáhnou.“

Vypustil jsem ve snaze být stručný ještě mnoho jiného, co vyprávěli svědkové, kteří tvrdili, že to sami viděli. Nyní bychom měli říci něco málo o pověrách a obřadech Švédů.

Kapitola XXVI.

Nejslavnější chrám tohoto lidu se nazývá Uppsala^{T U} a leží nedaleko měst Sigtuny [a Birky]. V této svatyni, celé zhotovené ze zlata, uctívají lidé modly tří bohů. Nejmocnější z nich, Thor, má trůn uprostřed čestného prostoru; z jedné a druhé strany vedle něho mají svá místa Votan a Frikko. Jejich význam je takový: „Thor“, říkají, „panuje ve vzduchu a vládne hromy a blesky, větry a dešti, dobrým počasím i úrodou. Druhý, Votan – totiž Zběsilost – vede války a poskytuje člověku sílu proti nepřítelům. Třetí je Frikko, který uděluje smrtelníkům mír a rozkoš.“ Proto také ztvárňují jeho podobiznu s ohromným pohlavním údem. Votana zobrazují ozbrojeného, jako spodobují naši Marta. Thor se svým žezlem se prý podobá Jovovi.

Uctívají také lidi, kteří se stali bohy. Za jejich ohromné činy jim přisuzují nesmrtnost, jak se můžeme dočíst v *Životě svatého Anskara* o králi Erikovi.⁵³

Schol.^T V blízkosti onoho chrámu roste strom rozpínající větve do ohromné šíře, v zimě i v létě stále zelený. Nikdo neví, jaký je to druh. Nachází se tam také pramen, kde se obyčejně vykonávají pohanské oběti a do něhož potápějí živého člověka. Jestliže se už nevynoří, je prý prosba lidí přijata.

Schol.^U Chrám obepíná zlatý řetěz, který visí nad střechou domu a září daleko vstříc přichozím, protože svatyně stojí na planině a je oklopena horami na způsob divadla.

Kapitola XXVII.

Každému z bohů přidělují vlastní kněze, přinášející bohům oběti lidu. Pokud hrozí mor a hlad, činí se úlitby Thorově modle, pokud válka, Votanově, a pokud se mají slavit svatby, pak Frikkově. Je rovněž zvykem slavit vždy jednou za devět let v Uppsale společný svátek všech švédských provincií.^V Z účasti na této slavnosti není nikdo osvobozen. Králové i kmeny, společně i jednotlivě, zasílají do Uppsaly své dary. Co je však ze všech trestů nejkřutější: ti, kteří již přijali křesťanství, se musí z těchto slavností vykoupit.

Oběti vypadají takto: od každého tvora mužského pohlaví je obětováno devět hlav, jejichž krví jsou podle zvyklosti usmiřováni bohové.^W Těla se zavěšují v posvátném háji u chrámu. Pro pohany je onen háj natolik svatý, že věří, že se každý jeho strom stává posvátným smrtí a rozkladem obětí. Psi a koně tam dokonce visí spolu s lidmi. Jeden křesťan mi vyprávěl, že prý viděl 72 společně zavěšených těl. Smuteční písně, které obyčejně zpívají při tomto obětním obřadu, jsou prý mnohoznačné a hanebné, a proto bude lépe o nich pomlčet.

Schol.^V Když nedávno nejkřesťanštější král Anund nechtěl podat bohům stanovené obětiny svého lidu, byl vyhnán ze svého království.

Říká se, že odcházel před očima shromáždění s radostí, neboť prý je pro něj ctí strpět urážky pro Kristovo jméno.

Schol.^w Společná hostina a obětní obřady se slaví po devět dní. Každý den obětují jednoho člověka s dalšími zvířaty, takže během devíti dnů obětují sedmdesát dva živé tvory. Tyto obětní slavnosti se konají kolem jarní rovnodennosti.

Kapitola XXVIII.

V téže provincii se nedávno stala pamětihodná událost. Pro svůj význam byla široko daleko rozhlášena, takže došla i arcibiskupově pozornosti.

Jeden z kněží v Uppsale, který setrval ve službě démonům, oslepl a bohové mu nijak nepomohli. Když však muž moudře usoudil, že za slepotu může jeho uctívání model a že svým pověřivým uctíváním zřejmě urazil všemocného křesťanského Boha, hle! – ještě tu noc se mu zjevila překrásná panna a ptala se, zda by chtěl uvěřit v jejího syna. Pravila, že získá znovu zrak, pokud odvrhne modly, které předtím uctíval. A tehdy on, jenž kvůli tomuto daru chtěl podstoupit jakékoli nesnáze, radostně slíbil, že tak učiní. Nato panna pravila: „Věz, že toto místo, kde je nyní proléváno tolik nevinné krve, bude brzy zasvěceno mé úctě. Pročež aby v tvé mysli nezůstala ani stopa pochybnosti, ve jménu Krista, jenž je mým synem, přijmi světlo do svých očí.“ Jakmile se kněz vrátil zrak, uvěřil, začal procházet celou zemí a svou vírou pohany snadno přesvědčil, aby uvěřili v toho, jenž jej slepého osvětil.

Kapitola XXIX.

Náš metropolita pod vlivem těchto zázraků, poslušen hlasu, jenž říká „Vzhlédněte a pozdvihněte své oči, neboť země už zbělela ke žni“,⁵⁴ ihned vysvětil pro ony oblasti Adalvarda mladšího, vybraného z brémského sboru, muže vynikajícího vzděláním i poctivostí mravů. Prostřednictvím poslu nejjasnějšího krále Stinkela mu zřídil sídlo v Sigtuně, která je od Uppsaly vzdálena na den cesty. Cesta tam

je taková: pluješ-li po moři z dánského Skónska, dorazíš pátého dne až do Sigtuny nebo Birky (jsou totiž vedle sebe); pokud však budeš putovat po zemi ze Skónska přes zemi Gótů a města Skaru, Telgu⁵⁵ a Birku, dorazíš do Sigtuny až za celý měsíc.

Kapitola XXX.

Adalvard tedy s velkým zápalem přišel do Švédska kázat evangelium a v krátkém čase přivedl ke křesťanské víře všechny, kteří byli v Sigtuně a jejím okolí.^x Také se shodl s nejzbožnějším biskupem Eginem ze Skónska, že společně půjdou do onoho pohanského chrámu, nazývaného Uppsala, aby tam Kristu nabídli ovoce své práce.

Byli ochotni podstoupit jakékoli mučení, jen aby došel zničení ten dům, jenž je hlavním sídlem barbarských pověr. Neboť kdyby byl rozbořen nebo ještě spíše vypálen, snad by následovalo obrácení celého kmene. Když však nejzbožnější král Stenkil zpozoroval, že lidé reptají proti takovému plánu vyznavačů božích, obezřetně je odradil od takového podniku. Tvrdil, že by byli ihned potrestáni smrtí a on sám by byl vyhnán z království, protože přivedl do země zločince, a že každý, kdo nyní věří, by rychle odpadl zpět k pohanství, což – jak mohli vidět – se nedávno odehrálo ve Slavánii. Biskupové se královým argumentům podrobili; procházeli pak všemi gótskými městy, rozbíjeli modly a poté získali množství pohanů pro křesťanství. Když později Adalvard zesnul mezi námi, ustavil arcibiskup na jeho místo jakéhosi Tadika z Ramelslohu, jenž z lásky k sobě raději hladověl doma, než by se stal apoštolem. O Švédsku a jeho pohanských obřadech už bylo nyní řečeno dost.

Schol.^x Někteří z průvodců biskupa Adalvarda nám vyprávěli, že když biskup poprvé přišel do Sigtuny, za sloužení jediné mše dostal do rukou 70 hřiven stříbra. Takovou štědrost prokazují všichni lidé arktických končin. Za této cesty odbočil také do Birky, nyní zpustlé tak, že tam lze jen stěží objevit stopy města. Proto už tam nemohl najít ani hrob svatého arcibiskupa Unna.

Kapitola XXXI.

Norsko je nejvzdálenější zemí světa. Ve shodě s tím je klademe až do závěrečné části knihy.^Y Současníci je nazývají Norvegia. O jeho poloze a velikosti jsme už hovořili dříve v souvislosti se Švédskem, nyní však musíme obzvláště zdůraznit, že toto území se táhne svou délkou až k nejzazším severním končinám, odkud také vzalo své jméno. Začíná strmými útesy moře, které se běžně nazývá Baltské; pak se hřbet jeho pohoří obrací k severu. Potom, co svým zákrutem sledovalo pobřeží rozbouřeného moře, nachází svou hranici v Ripejských horách, kde končí i unavený svět. Norsko je kvůli strmým horám a nesmírnému chladu nejméně úrodné ze všech zemí, hodí se jen pro chov dobytka. Norové chovají svůj dobytek podobně jako Arabové daleko v pustinách. Jejich dobytek je živí. Užívají kravské nebo ovčí mléko k jídlu a vlnu pro své oděvy. Proto se tam rodí nejudatnější válečníci, kteří nejsou zjemnělí vlivem bujného růstu plodin a kteří častěji útočí na jiné, než aby byli někým ohrožováni. Přestože je občas napadají – nikoli beztretně – stejně chudí Dánové, žijí Norové bez závisti s nejbližšími sousedy Švédy. Chudoba je přiměla putovat po celém světě; z pirátských tažení přivážejí domů velké bohatství z ostatních zemí, a tímto způsobem překonávají nouzi své vlastní země. Po přijetí křesťanství však – opatření lepšími školami – naučili se již milovat pravdu a mír, být spokojeni se svou chudobou a dokonce rozdělovat to, co předtím ukořistili, a nesbírat porůznu kořist jako dříve. A zatímco zpočátku byli všichni v zajetí hanebných praktik čarodějů, nyní všichni prostě s apoštolem vyznávají Krista a jeho kříž. Jsou rovněž nejměrenější ze všech smrtelníků a milují nanejvýš střídmost a skromnost jak v jídle, tak v mravech. Navíc chovají kněze a kostely v tak velké úctě, že za křesťana jen stěží považují toho, kdo každodenně nepřichází a neposlouchá mši. Křest a biřmování, svěcení oltářů a požehnání duchovních je u nich i u Dánů draze kupováno. Soudím, že je to důsledek lakoty jejich kněží. Barbaři buď neznají nebo nechťejí dávat desátky, a jsou proto nuceni platit za další úkony, které by měly být vykonávány zdarma. Dokonce návštěva nemocného a pohřeb zemřelého^Z se tam prodává.

Jejich vynikající morální charakter, jak jsem zjistil, tam proto kazí jen chamtivost duchovenstva.

Schol.^Y Z Normanů, kteří žijí za Dánskem, vzešli Normané sídlící ve Francii a z nich pocházejí třetí Normané, kteří nedávno obsadili Apulii.⁵⁶

Schol.^Z Ačkoli pohané nevěří ve vzkříšení těla, je třeba o jejich pohřbívání připomenout, že po způsobu starověkých Římanů pečují se vši úctou o pohřební hranice a průvody. Dále že pohřbívají společně s lidmi dobytek i zbraně a další věci, kterých si za svého života cenili. To se píše rovněž o Indech. Tento zvyk převzali od starých pohanů, neboť takové věci se obvykle nacházejí ve starobylých mohylách, buď v amforách nebo v jiných nádobách, kam přikázali, aby se spolu s nimi zakopaly i jejich poklady.

Kapitola XXXII.

Na mnoha místech Norska a Švédska jsou pastýři stád nejvznešenějšími lidmi. Žijí po způsobu patriarchů a z práce svých rukou. Všichni obyvatelé Norska jsou dobří křesťané, kromě těch, kteří žijí u oceánu na vzdáleném severu. Ti lidé stále ještě vládnou magií a kouzly, a jak prohlašují, mají takovou moc, že vědí, kdo co na celém světě dělá. Také dokážou pomocí mocných zaříkání přitáhnout na břeh velké mořské obludy a je pro ně snadné činit mnohé jiné věci, které se o kouzelnících čtou v Písmu. Slyšel jsem, že v tamních nejstrmějších horách mají ženy vousy, muži žijí v lese a jen zřídka se nechávají vidět. Oblékají se do kožešin zvířat, a když spolu mluví, spíše prý skřípou zuby, než pronášejí slova, takže jim okolní národy stěží rozumějí. Ty hory Římané nazývají Ripejské pohoří a jsou hrozné pro svůj věčný sníh. Bez chladu sněhu nemohou Skritefingové žít a nejhlubší závěje překonávají rychleji než zvěř.^{A'' 57} V těchto horách se nachází takové množství polní zvěře, že velmi rozsáhlá část této oblasti žije pouze z (lovu) divokých zvířat. Loví se tam tuři, buvolí a sobi jako ve Švédsku. Ve Slavánii a v Rusku pak zubři. Jen v Norsku mají černé lišky a bílé zajíce, kuny a medvědy stejné barvy, kteří